

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VII, NUM. CXXXVI, MAIG XVI, MCMXXI

Número solt, 50 cèntims.

SUMARI

Reflexions sobre la violència, per R. RUCABADO.—De Biomètrica, per ANDREU CRESPI.—Reflexions i sentiments, per J. FARRAN i MAYORAL.—Poesia catalana: O mort que t'insinues!..., per GUERAU DE LIOST.—El nou mite de Nausica, per JOSEP LLEONART.—Poesia francesa, per CHARLES VILDRAC (T. GARCÉS, *trad.*).—Els Llibres, per ANTON GUASCH.—Les Arts Plàstiques, per R. B.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

Publicacions de LA REVISTA

Administració: Llibreria Nacional Catalana, Corts 613, - Barcelona

Darrers llibres publicats

LA COLLITA EN LA BOIRA, per Marià Manent
ARTICLES, de Joaquim Folguera.
ESCOLIS I ALTRES ARTICLES, per Carles Riba
VENDIMIARI, Poesies de Trinitat Catasús
VIDA D'INFANT, per E. Martínez-Ferrando
ARTISTES CATALANS CONTEMPORANIS: Joaquim Sunyer, Enric Casanovas
Xavier Nogués, Josep Clarà.

A punt de sortir

L'ART CATALÀ (articles crítics), per Francesc Pujols; ELOGIS, per R. Rucabado; POESIES, de Josep S. Pons.

En preparació

ALTRES LLIBRES: Ferrán Soldevila, J. Salvat-Papasseit, Idefons Suñol, J. Millàs - Raurell, Gabriel Alomar, J. M. Junoy, J. Crexells, J. Estelrich, Clementina Arderiu, J. Llorens Artigas, Joan Puig i Ferrater, Manel Reventós, M. Vidal i Guardiola, Francesc Cambó, Cristòfor de Domènech, Josep Pla, M.ª Antonia Salvà, Antoni Closas, Tomàs Garcés, Carles Rahola, Enric Jardí, Carles Soldevila, Ricard Permanyer, etc.

EN ESTUDI.—ANTOLOGIES DE «LA REVISTA»: LES CRÒNIQUES CATALANES, ELS TROBADORS, RAMÓN LLULL, etc.—VIATGES, MEMORIES, EPISTOLARIS: Records d'En Maragall, per Josep Pijoan; Viatge a Italia, per Josep Aragay.

VOLUMS D'ART: Torres García; Manuel Hugué.

EDITORIAL CATALANA, S. A.

BIBLIOTECA CATALANA

VOLUMS PUBLICATS

L'AUCA DE LA PEPA, per <i>J. Pons i Massaveu</i> .	LLIBRE D'HISTÒRIES, per <i>R. Casellas</i> .
ARGELAGA FLORIDA, per <i>J. Roig i Raventós</i> .	PINYA DE ROSA (2 volums), per <i>J. Ruyra</i> .
PAULINA BUKAREU, per <i>J. M. de Sagarra</i> .	AIGOFORTS, per <i>G. Maura</i> .
EN PERE I ALTRES CONTES, per <i>C. Planas i Font</i> .	LA MARE-BALENA, per <i>Victor Català</i> .
ARRAN DEL CINGLE, per <i>J. Morató i Grau</i> .	ELS HEROIS, per <i>P. Bertrana</i> .
ELS SANTS DE CATALUNYA, per <i>Mossèn Llorenç Ribes</i> .—Volum I (cicle romà).—Volum II (cicle visigòtic).—Volum III (cicle comtal).	LLEGENDARI CATALÀ EN VERS, triat per <i>C. Riba</i> .
	UN TROS DE PAPER, triat per <i>C. Riba</i> (2 volums).
	CORTAL MARÍ, per el <i>Marqués de Camps</i> .

Les millors produccions de literatura catalana

ESCUDELLERS, 10 BIS, Etl., I A LES LLIBRERIES

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VII — NÚM. CXXXVI — MAIG VXI — 1921

Reflexions sobre la violència

Mai me n'havia jo fetes tantes com un bell migdia de gener, migdia de sol fi i tebi. El dipòsit judicial de l'Hospital Clínic, aquell migdia lluminós, guardava, en la sala de murs negres, dotze cadàvers (al vespre eren vint-i-un) de joves i homes, morts per la violència, morts «socials», com ara en diem. N'hi havia sobre uns marbres, en camilles, damunt de bancs, a les taules d'autòpsia (al vespre, àdhuc a terra i tot), uns ja en baguls, altres fora. Els rostres—tots els matisos lívids: cera, vori, paper vell—penjant, en uns a la dreta i en altres a l'esquerra; altres testa enrera. Mig obert d'ulls, algun. Fils, rogençs o negres, creuaven galtes, orelles, nassos. Sang, àdhuc a les espardenyas; els pantalons, xops; obertes les camises mostrant als ventres extenses vermellors. Al vestíbul, uns practicants manejaven un cos de xicot jove, d'uns dinou anys, rentant-lo: braços i cap penjaven, flàcids.

Vet aquí: allò era la violència. Jo allò no ho havia vist mai, i emcomençaven a treballar per dintre paraules i frases llegides en apologia de la violència.

Quin efecte que feia recordar, davant, darrera, al costat, al mig i per damunt dels cossos estirats i sangonents, collita parcial d'un dia que fou l'apoteosi—però ai, no pas final—de la violència pels carrers de nostra Barcelona! Quin efecte que feia recordar, vora dotze proletaris: dotze obrers i contra-mestres i sindicalistes (al vespre eren vint-i-un)—morts tots ells en violència—frases com aquelles que Sorel escrivia i que encara en quarta edició hom rellegeix aquests dies:

«Non seulement la violence prolétarienne peut assurer la révolution future, mais encore elle semble être le seul moyen dont disposent les nations européennes, abruties par l'humanitarisme, pour retrouver leur ancienne énergie» (1).

O bé allò altre:

«La violence prolétarienne, exercée comme une manifestation pure et simple du sentiment de la lutte de classe, apparaît ainsi comme une chose très belle et très héroïque: elle est au service des intérêts primordiaux de la civilisation; elle n'est peut-être pas la méthode la plus appropriée pour obtenir des avantages matériels immédiats, mais elle peut sauver le monde de la barbarie» (2).

O bé allò de que:

«C'est à la violence que le socialisme doit les hautes valeurs morales par lesquelles il apporte le salut au monde moderne» (3).

Ja ho sé que, d'aquells morts, ja n'hi havia alguns que eren dels primers assaigs de la moral de les represàlies. Ja ho sé, que alguns ulls pagaven ja per altres ulls i algunes dents per altres dents. Oh, no hi fa res: també Sorel hi triomfava.

«Tout peut être sauvé, si par la violence il (el proletariat) parvient a reconsolidar la division en classes et à rendre à la bourgeoisie quelque chose de son énergie» (4). «Cette violence (la dels proletaris) force le capitalisme

(1) «Réflexions sur la violence», 4.ª edició, p. 120.

(2) Op. cit., p. 130.

(3) Op. cit., p. 389.

(4) Op. cit., p. 130.

à se preocuper uniquement de son rôle matériel et tend à lui rendre les qualités belliqueuses qu'il possédait autrefois» (1). «Si une classe capitaliste est énergique, elle affirme constamment sa volonté de se défendre; son attitude franchement et loyalement réactionnaire contribue, au moins autant que la violence prolétarienne, à marquer la scission des classes, qui est la base de tout le socialisme» (2).

Totes aquestes paraules, tot el capítol de la Moralitat de la violència (3), on pondera l'autor l'alt nivell ètic dels pobles on es practiquen per races virils la llei de Lynch i la vendetta, em daven voltes dins meu. I, així com és usual en la crítica revolucionària juxtaposar les imatges del burgès voltat de plers amb el treballador abrumat i famèlic que sua, no em sabia estar jo d'associar a l'escena de carnatge espantós que veien mos ulls i respiraven mos narius i amb tremolor ma pell tota, la visió plàcida i tranquil·la del filòsof diletant de la violència. Se'm representava la figura del vell intel·lectual en son ambient pacífic tal com l'Enric Jardí ens el suscita: «Els qui l'han vist pel barri Llatí, el lloc que més freqüenta, ens diuen que és de mitjana edat, que va vestit sempre de negre, i amb un aire d'home absort en una meditació continuada; viu retirat apacible-

ment en un poblet dels voltants de París, i gairebé no es deixa veure pels centres polítics i literaris... per a donar-se sencer a la meditació i a l'estudi» (1).

Jo l'haguera volgut veure amb mi, a Georges Sorel, al dipòsit judicial, i venint de donar el condol a famílies de morts per atemptat.

Perquè la seva Apologia de la Violència és cosa seriosa i no admet pas exègesi: «Les hommes qui adressent au peuple des paroles révolutionnaires sont tenus de se soumettre à de sévères obligations de sincérité; parce que les ouvriers entendent ces paroles dans le sens exact que leur donne la langue et ne se livrent point à une interprétation symbolique (sóc jo qui subratllo). Lors qu'en 1905, je me suis hasardé à écrire, d'une manière un peu approfondie, sur la violence prolétarienne, je me rendais parfaitement compte de la grave responsabilité que j'assumais en tentant de montrer le rôle historique d'actes que nos socialistes parlementaires cherchent à dissimuler avec tant d'art. Aujourd'hui, je n'hésite pas à déclarer que le socialisme se saurait subsister sans une apologie de la violence» (2).

Aquestes paraules, que comencen l'últim capítol de la edició de 1912, surten també a la de 1919. Això vol dir que l'autor les manté encara.

R. RUCABADO

(1) Op. cit., p. 120.

(2) Op. cit., p. 273.

(3) Cap. VI.

(1) «Les doctrines de George Sorel.» Publicacions de LA REVISTA, 1917.

(2) Apèndix II, «Apologie de la violence», 4.ª edició, p. 433.

De Biomètrica

Allà a l'any 1809, quan Lamarck publicava la seva *Filosofia Zoològica*, fou el moment en que la idea de l'evolució dels éssers vivents es desenrotllà amb tota la força creadora de l'esperit humà. Lamarck contestava, en aquell llibre, a una pregunta que encara la humanitat havia de formular. I fracassà perquè s'imposava com a tal idea, no com un fet comprovat.

Però l'any 1859 Darwin, apoyant-se en una sèrie de fets innombrables, assegurava la idea evolucionista. De tal manera que, amb tot i ésser Lamarck el vertader revolucionari en el si de l'esperit humà, el que s'imposava com a tal és Darwin en l'admirable *Origen de les espècies*.

El nivell idealista baixa, per això, de La-

marck a Darwin i més encara en les neoescoles.

* *

La idea de Lamarck, com a tal, defuig tot estudi ulterior. En canvi el darvinisme, des del moment que assegura que *l'evolucio-*
nisme és un objecte de recerques, admet a meravella aquest estudi ulterior, que, demés, ha d'ésser fecundíssim. Moltes de les vastíssimes qüestions que Darwin planteja havien d'ésser comprovades i aquesta comprovació havia d'ésser quantitativa.

El darvinisme duia en potència la idea quantitativa de variació, de correlació, de deriva-

ció, etc. Així, doncs, la Moderna Biomètrica, aquella part de l'Estadística que estudia la variació biològica, és filla de Darwin.

Això no vol dir que De Vries, Mendel—la llei del qual és essencialment quantitativa—i altres, no hagin pogut tenir una bona influència en el si de la Biomètrica.

Hi ha qui creu que la Biomètrica representa una *Biologia que s'expressa matemàticament*.

Aquest error el comparteixen aquells que han volgut portar massa alluny els raonaments de Kant i De Bois Raymond i sospiran per la reducció a la Matemàtica.

Cal precisar les coses: què és parlar matemàticament?

El que una ciència s'expressi amb números, no és expressar-se matemàticament. La Matemàtica parla *d'infinits* i *d'infinitesims* (tal volta el llenguatge dels conjunts, dels conjunts numerables, i continu, se surti del pur llenguatge matemàtic) i amb aquest llenguatge la Biologia no s'hi expressarà mai. En canvi la Biologia pot expressar-se químicament, pot parlar d'àtoms, d'electrons... (El fracassat intent de Weismann, d'un llenguatge biològic, és quasi un llenguatge químic.)

La Biomètrica parla de *Medi*, de *Mig* de *Mode*, de *Deviació*, etc.; així s'expressa l'Estadística i per tant la Biomètrica, i, malgrat això, no és el llenguatge Biomètric.

La Biomètrica ha fet una gran obra: unificar el llenguatge, expressar-se tots amb els mateixos termes. Però tant la Biologia com la Biomètrica tenen el mateix defecte, tant vegades retret a la primera per Le Dantec: una falta de llenguatge. I així com els biòlegs amb els mateixos termes tots parlen diferent, així la Biometria pateix el mateix defecte.

En contra també de l'opinió més general, la Biometria no ha produït cap revolució dins la Biologia. Representa solament un nou baluart que resisteix a la desfeta del darvinisme.

«L'edifici evolucionista ha estat atacat de molts costats a la vegada», deia un dia Le Dantec, però la major part d'aquests atacs anaven dirigits al darvinisme. Fundat aquest, essencialment, en els fets, aquests han estat posteriorment observats d'altra manera. Aquests nous fets han destruït l'edifici vas-

tíssim construït sobre els vells. I la Biomètrica representa, en certa manera, la revisió de totes aquestes vastíssimes qüestions. No una qüestió nova.

S'ha invocat també la Biomètrica en la pugna contra el sistema de Darwin. S'ha presentat l'arma de la sèrie de Galton i la variació repressiva. Segons aquesta, a uns pares d'intel·ligència superior a la mitjana de la població total corresponen fills d'intel·ligència bastant inferior. I a pares d'una alçada que depassa l'alçada mitjana de la població corresponen fills d'alçada compresa entre aquesta mitjana i la mitjana dels pares.

Això, que sembla general en els caràcters subjectes a mida (Galtonians), es ben bé contrari a Darwin? No; el darvinisme sempre trobarà una raó, d'ordre sigui el que sigui, per a demostrar que a l'espècie humana li és nociu depassar la seva altària mitjana. Per consegüent, si un individu per atzar l'ha depassada, els seus descendents anul·laran aquest caràcter que se separa de la posició d'equilibri de l'espècie i, per tant, nociu a la mateixa.

Galton segueix amb les seves generalitzacions i arriba a la conclusió que els pares intervenen en el patrimoni hereditari dels fills en $1/2$, els avis en $1/4$, els besavis en $1/8$, etcètera. Aquesta sèrie, dita *de Galton*, convergeix a 1. Que queda, doncs, per a variacions adquirides?

Aquesta sèrie ha estat modificada per Pearson i altres, venint a augmentar la confusió existent dins el camp de l'evolució.

I la llei de Mendel?

En resum: la Biomètrica, filla darviniana que ha vingut a revisar les teories evolucionistes, està també necessitada de revisió.

Per acabar, ja que no podem prolongar indefinidament aquest estudi que, per altra part, és força pesat, anem a una altra qüestió, la qüestió més palpitant, tal volta, de la Biomètrica: el cas de desdoblament en les corbes de Galton.

De vegades al presentar la corba o polígon de freqüència per un caràcter A d'una espècie lineana, ens trobem que el dit polígon presenta dos màxims o més. Això portà a pensar que

aquesta espècie es desdoblava en les espècies elementals o de De Vries.

Posteriorment, a mesura que s'han anat estudiant les raons d'aquesta separació, s'ha vist que, com fa notar Giord, és degut a la presència d'un paràsit o una anomalia que trenca l'equilibri de l'espècie. No un nou equilibri.

Sense que vulgui indicar aquí que la presència d'un paràsit no pugui ésser la causa d'un desdoblament d'una espècie en dues, la qüestió canvia bastant amb ço que deixem exposat.

* * *

Reflexions i sentiments ^(I)

VI

La «Commedia» i l'esperit contemporani

Lo únic que importa.—Els profanadors.—Homenatges oficials.—Progrés, Civilització, Humanitat, etc.—Dificultat, obscuritat.

A Ventura Gassol.

*O cupidigia che i mortali affonde
Si sotto té ché nessuno à potere
Di trarre gli occhi fuòr delle tue onde.*

Par., XXVII: 121, 123

L'únic que importa.

La *Commedia*! Ric, serè confortador refugi contra la brutalitat qui ensagna les vies,

(1) En mon darrer article de la sèrie «Reflexions i sentiments», en lloar la magnífica traducció de *La Odissea*, per Carles Riba, jo atribuïa a aquest una distracció d'origen gramatical en la segona part (que subratllo) del vers següent:

*Amics, ningú em mata amb astúcia,
ningú no m'occeix per la força.*

L'amic Riba em fa observar que no es tracta d'una distracció sinó d'una versió conscient del joc de mots homèric,

ὦ Φίλοι, Οὐτίς με κτείνει δόλω οὐδὲ βίη Φιν.

El qual literalment podria expressar-se amb un joc semblant:

O amics! Ningú m'occeix per l'astúcia ni per la violència.

La repetició del concepte matar, occir, i del mot *Ningú* que En Carles Riba usa precisament per més claretat, fou l'origen de la meua interpretació. No cal dir amb quin goig faig constar la observació de l'admirat amic.—J. F. i M.

He anotat aquí solament un petit nombre de qüestions en les quals la Biomètrica ha intervingut aquests darrers anys.

La Biomètrica és encara una ciència jove, en formació, i la desorientació és natural, però s'ha d'anotar. És tan suggestiva, que hom es deixa portar, sense notar-ho, cap a una mar de confusions de les quals difícilment surt.

Es precis, abans d'entrar-hi, de conèixer ben bé les vastíssimes qüestions que tracta i llur estat actual. Altrament, la investigació dins el seu camp resulta improductiva.

ANDREU CRESPI

contra la folla ignorància o la cupiditat dels uns i dels altres, els d'adalt i els d'abaix. En l'escandalós menyspreu dels uns i dels altres envers tota llei i tota norma, de tota finalitat espiritual; en l'idiòtic materialisme, en el foll utilitarisme dels uns i dels altres, malaltia d'una època, escàndol d'una raça, cal més que mai, amb la ment presidida per aquestes grans obres immortals, el treball pacífic dels homes de voluntat bona, el sacrifici de tot l'esforç en la tasca espiritual que cadascú es triava.

Heroic és descendir a cridar veus de seny o d'anatema als qui han perdut el do de l'intel·lecte i mútuament es truciden. També és un heroisme, amb el cor apretat fins a la malaltia, la vida en tensió esgarrifosa davant l'espectacle innoble, escarni de les espiritualitats més pures, apretar les dents, cloure els llavis, dominar la paraula de menyspreu o de condemna i donar-se amb fervor més desinteressada, desinteressada, desinteressada, que mai, repetim el mot orgullosos, a la amada i penosa labor, en l'acompliment de la qual cap esforç, cap amargor, ni penúria de mitjans no s'ens estalvien.

Com si res succeís, com en temps de pau i de justícia i neta consciència ciutadana, donem el més preciós de les nostres energies a escriure versos d'amor perfectes, a qui molt pocs faran una gràcia d'atenció, ordenem les nostres idees en un curs mal retribuït i pitjor comprès, fem representar una comèdia que uns actors barroers esguerraran, que un públic idiotisat pel mal esperit de la època no sabrà entendre.

No mancaran pas els rostres dels uns o dels altres qui se us plantaran davant, tal volta amb els ulls bruts d'ira, les boques tortes d'odi, i us recriminaran la vostra indiferència envers ells, i us voldran fer respondre qui té raó dels uns o dels altres.

No els responeu homes de cor pacífic, homes de bona voluntat, homes conscients de l'únic que és necessari; tingueu potser davant d'ells un gest elegant, un somriure amable, d'aquells qui a molts dels uns i dels altres els desperten aquella set de sang noble de que parlava Alfred de Vigny.

Qui té raó? Ningú no té raó: perquè fora de la Llei, fora de la Norma, no hi ha Raó possible; i ells, tant els uns com els altres, viuen, actuen, respiren fora de la Norma, fora de la Llei i diríeu que volen viure-hi, que els convé viure-hi. Que té de veure el que ells fan, els uns i els altres, amb que pugui haver-hi entre els homes una mica més de bondat i de justícia, una mica menys de egoisme vil? Què té de veure el que ells fan amb que pugui haver-hi homes d'intenció recta i de cor pur i de seny clar, que això desitgin i per això estiguin disposats a sacrificar totes les llurs energies i la vida, però en lluita noble, si fos necessari?

«Qui té raó!» Descloeu pacíficament els llavis, vosaltres els pacífics de cor i dieu un mot de lloança qui els semblarà extemporani, envers alguna vida, alguna obra dels passats segles, serenes de Norma i de Llei. Riuran potser sarcàstics: «sí, per això estem ara!» Vosaltres, homes de bona voluntat, la sal de la terra, ja sabeu que sí, que per això caldrà estar sempre i que allò que importa no és el que ells fan i els odis llurs i les llurs baralles, sinó el que vosaltres feu; i que les vostres dolors i les preocupacions vostres són les qui valen; vosaltres sabeu, els qui sabeu com avui a Catalunya és necessari fer gairebé vot de pobresa si voleu dedicar totes les hores a les més pures labors espirituals, que importa més, que val més, que és més actual, més important, més apremiant, una discussió apropòsit d'un gran escriptor d'ara fa dos mil anys, que sobre tal propagandista de qui ningú es recordarà dintre un decenni.

I pitjor per a qui no us compregui quan afirmeu amb fermesa de fe i seny ple de claritat, que fóra un esdeveniment molt més gloriós, molt més útil, de la utilitat que importa, molt més ennoblidor de la raça humana, que ara en terres de Grècia o d'Alexandria fos desenterrat un papirus amb una desconeguda tragèdia de Sòfocles, que l'adveniment de un terrabastall, diem-ne social, el qual no podria fer de cop i volta millors els homes, ni aportar entre ells ni un milígram

tant sols de bondat, de generositat ni de justícia (I).

Els profanadors

Aquesta figura, aquesta obra, sobiranes de Norma i de Llei, en bona època a fe, els arriba la celebració del centenari. Procurem amb ulls ben purs veure'ls resplendir per damunt de l'època turbulenta. I planyem, planyem amb tota l'ànima els homes innombrables, orbs de cupiditats, sords d'ignoràncies, anemisats espiritualment de preocupacions mesquines, qui no sentiran en les ànimes llurs cap viva resonància, quan ara, el nom del Poeta rodi, actualitat gazetillera o telegràfica, entre innobles actualitats, per les columnes dels periòdics. En quantes ments el nom altíssim només evocarà la imatge d'un rostre angulós, obirat en una estampa, en un aparador, bronze ver o cartró—pedra per a ornar despatxos burgesos! Quants, ara, donant un pas de curiositat, fullejaran el llibre, no en la llengua original tal volta, en miraran les il·lustracions incomprensibles, el tornaran a deixar com fa el rústec amb l'objecte l'ús del qual ignora.

Abans però que a la infinita nombrositat ignara, fuetegem la innombrable caterva dels semibàrbars, dels semicultes, manobres de la premsa, de la càtedra, de la falsa erudició, de la falsa ciència, qui ara més que mai s'afanyaran a toquejar amb mans barroeres i esperit mal educat, el tresor perfecte.

Certament era ben digne de pietat aquell pobre home de versaire qui, en morir, es descarregava del pecat més gran de la seva espiritual misèria: «¡Me carga el Dante!» Més de planyer encara però, mereixedor en tota ben

(1) Pera evitar equívocs, causats potser pel to entusiasta que he volgut donar a aqueix article, vull repetir el que he dit altres vegades. Per al filòsof, el pensador, conceptes com *capitalisme, comunisme, sindicalisme*, etc., son pures abstraccions pràctiques; i valdran el que valgui el contingut *espiritual i no sols pràctic* que s'els dongui, motllos, instruments, la *valor* dels quals no dependrà sinó de la *valor moral* dels homes qui els omplin, els utilitzin. No bastarà, doncs, presentar-ne els *aventatges materials*, sempre problemàtics, a qui vulgui avallar-los, sinó la abnegació, el saber, la competència, la probitat que confereixen als homes qui els defensen, els representen, els apliquen. Això farà més per ells que totes les forces i totes les violències. (Exemple insigne, el triomf del cristianisme.) Doncs els enemics més terribles del capitalisme no cal cercar-los fora sinó dintre del capitalisme; els enemics més forts del comunisme, del sindicalisme, del bolchevisme, entre els adeptes llurs. Cal reformar els esperits si vol fer-se labor pràctica, positiva. Es per tant la *virtut (força espiritual)* i no la material *violència* qui donarà el ver triomf als uns o als altres. Il·lús mil vegades el qui pensi aturar la necessària reforma amb la violència. Tot el més que farà, perllongarà per un temps l'injustícia. Il·lús qui pensi amb la violència precipitar la reforma; tot el més que farà, substituirà una injustícia per una altra. L'Esperit per damunt de tot: Aquest assaig meu, tots els meus escrits, són fills d'aquesta Norma.—J. F. i M.

ordenada república d'isolament correccional i reclusió curativa, aquell qui tota la vida ha fet la seva feineta sobre una gran obra així, guanyant-hi potser fama d'home saberut i sempre ha sigut incapaç d'entendre-la verament, cosa que voldria dir amb cor pur i seny clar, verament amar-la.

Mai no finirà, per dissort, ans augmentarà, sota el barroer especialisme dels temps nostres, la dissort d'aquestes grans obres Normals, aquell abatre's i pulular damunt d'elles de diversíssima vermina; generació, darrera generació de genteta comentadora, erudita, filològica, medical, psiquiàtrica i... psicoanalítica i tot, aquesta especialització de novomena. Espereu-vos una mica: ja veureu, ja, el que trobaran en els cants més purs de la *Commedia* els psicoanalistes, aquests extractors de quintesbrutícies sexuals. Ja veureu, ja, quines *sublimacions* estupendes. Sapiguesseu, amics, com ara es dediquen a pol·lular les creacions, les personalitats intel·lectuals més pures i respectades, sense que pugui aturar-los la consideració a les lleis, a la civilitat, a la decència. Sapiguesseu algun individu d'aquesta genteta especialista quines interpretacions acaba de donar els més purs moments de l'Evangeli. Per exemple, suara, quin simbolisme psicoanalític han trobat al núvol qui s'entreobre perquè descendeixi, colom, l'Esperit Sant damunt el bateig de Jesús!

La Providència però, castiga tots aquests manobres de la pseudointel·ligència. Als verms, són necessaris cadàvers. Déu hi proveeix. De les belles obres, els fa inobirable la pura substància i deixa sols els accidents entre les llurs mans barroeres. Ell les substitueix per sengles cadàvers, momificats ja sovint, que ells prenen per les obres autèntiques, per tal que damunt d'ells puguin feinejar, furgar, retallar, comentar, classificar, sinoptisar, tesificar, discursejar, oficialment, acadèmicament, pels segles dels segles, mentre l'esperit de la obra bella, plana immortal i rialler per damunt de llurs testes endurides.

Com sense aquest miracle providencial les belles creacions humanes resistirien damunt d'elles tantes generacions de mans insensibles, barroeres?

Cal deixar-los estar, en gràcia a alguna petita utilitat que de vegades porten? Cal exterminar-los? Cal isolar-los per tots els mitjans, desinfectar-ne acadèmies i càtedres? Vetaquí un terrible problema social. No indueix certament a procediments d'indulgència el pensar en algunes de llurs víctimes. Recordem només aquells pobres estudiantets qui es passen un curs, dos cursos, penant damunt d'un cant de la *Commedia*, mastegant-ne i rumiant-ne fins els signes de puntuació,

recercant-ne les *fontes històriques*, o la filiació de tal insignificant personatge, classificant-ne les imatges, furgant en el sentit ocult de les més clares estrofes, provant d'adaptar la viva ment juvenívola (qui sense això comprendria més bé el Dant que tots els erudits haguts i per haver) a les pensades del professor-mòmia qui ha fet els seus petits descobriments i té les seves petites idees i creu explicar la *Commedia* quan n'explica l'argument segons quadres sinòptics, i després per allò que importa, per a la bellesa i la espiritualitat del poema, té quatre mots anodins sovint plagi d'un manuallet acreditat, en esgrimeix les excel·lències més vulgaritzades, les més afadigades ja, tornades lloc comú en ignares boques, i, si malauradament gosa toquejar-ne algunes de les més altes, en sos dits de quincallaire, els fa adquirir esmortuïments de pedra falça.

El pobre estudiant, malgrat que no sempre gosi confessar-ho, del Dant ja en tindrà prou per a tota la existència i procurarà esborrar de la ment el record de la tasca insípida i fadigosa, i sols n'hi restaran, potser mesclats a remembrances melangioses de la vida estudiantina, quatre esmortuïdes imatges, descolorides penjarelles, quatre versos marcits, que tal volta en la frívola conversa, per donar-se aires d'home culte, deixarà caure amb la negligència de qui espolsa la cendra del cigar. Això, si no es torna també verm cadavèric i aspira a càtedra un dia i entra a nodrir la caterva de pseudoerudits, classificaires i sinopticares.

Després ve la menudalla dels profanadors. «D'aquestes coses és també feta la glòria», diuen alguns. Com si la glòria d'un bell monument públic, per exemple, pogués ser feta de les inscripcions i les dejeccions que hi deixa la gent vil.

Hi ha els qui es saben de memòria cants sencers o *tota* la *Commedia*, i això és en ells una habilitat que fan lluir en reunions diumengeres vora aquells senyors qui fan jocs de mans, imiten el be o el carril, reciten poemes patriòtics o canten romances del signor Giuseppe Verdi. Ja en podeu adoptar de precaucions per tal de furtar-los l'avinentesa: ells sempre s'ho faran venir bé, l'atraparan i us arruixaran com amb un preciós líquid enterbolit dins una ampolla bruta, de llargues tirades de *Commedia* acudint a tota mena d'astúcies mnemòniques; recitant, com més insistiu a dir-los que no s'hi cansin, amb aquella velocitat creixent dels gimnastes de fira.

Amb esgarrifança, el viatger recorda aquell representant de vermut torinès, conegut per dissort a una taula de restaurant, qui en des-

cobrir-nos per un mot escapat malauradament les amors dantesques, es passava *tres dies*, a totes les hores laborables, amb pre-
 texte d'encastadís *ciceronatge*, recitant per carrers, places i museus, cant darrera cant, sense que poguéssin aturar-lo presència fugaç de noia maca, bell monument, perill mortal de vehícols..., (*Ecco il palazzo del re...*), «*Fran-
 cesca i tuoi martiri...*», «*Bella ragazza!...*», «*e caddi
 comme corpo morto cade...*»), ni les necessitats naturals més peremptòries. (Era realment patètic el plany del compte Ugolí, a través la reixeta de la vespassiana, cavernós i benèfic recinte.)

I sempre aquella pretensió desdenyosa: «*Lei no capisce il Dante... veda, bisogna essere italiano... il Dante dunque...*»

Amb efusió amorosa com per desenutjar-lo, oprimia la mà vostra el petit exemplar, que duieu a la butxaca, d'amagat. No, el vostre Dant no puc ni vull capir-lo, pensaveu. La meva *Commedia* no és la vostra. Com faria comprendre a molts de vosaltres que aquest petit volum (només de sentir-ne el contacte sembla tot el meu cos encendre-s'hi), és per a mi la més alta, la més justa guia espiritual de la meua Itàlia? Com us faria sentir que ella m'ha revelat secrets i essències de coses vostres que tants de vosaltres ignoreu o heu oblidat o menyspreu tal volta per obediència a la barroera política dels temps o a una grollera maffia artística o literària? (Oh! aquell futurista, era futurista? milanés: *il vecchio Dante non sapeva versificare... l'uomo più funesto per la coltura italiana... bisogna dimenticare il Dante.*) No, no, no; aquell Dant vostre no era el meu, sens dubte. Veieu, totes les divagacions de tots els pre-rafaelites i modernistes i estetitzants no havien reeixit sinó a fer-me sentir una mena de nàusea en sentir nomenar Sandro Botticelli; però en trobar-me davant del veritable Botticelli van cantar dintre meu aquells versos purs,

*Un aura dolce, senza mutamento
 avere in sé, mi feria per la fronte,
 Non di più colpo que soave vento.*

*Una donna soletta, che si gia
 Cantando ed iscegliendo fior da fiore,
 On d'era pinta tutta la sua via.*

*Come si volge, con le piante strette
 A terra ed intra sé, donna che balli,
 E piede inanzi piede appena mette;*

i heusaquí revelar-se'm per sempre més amada, la gràcia original, ardenta i viva del pintor adorable.

I perquè uns versos més endavant ressonaven en contemplar la curva eurítmica, gaia i seriosa ensems, de les galtes d'aquella noia sienesa? La Violència violentada per la

Forma de Miquel Angel no palpita de l'*Inferno* en cent indrets? Tenien el so alat d'uns versos del *Paradiso* aquelles campanes de la graciosa església florentina. I damunt d'aquella recolzada clara y passible del Po, amarada, un lluminós matí, com d'amor cremant i serena, hauria fet bo de veure-hi en l'aire brillant la dansa enlluernadora d'aquelles coronas de benaurats, sempiternes.

No són tants com allí baix caldria els qui senten verament com és viva, en indrets, en coses i en persones, inconscient, la essència de la *Commedia*.

Lei non puo capir Dante... il Dante dunque...

Sort d'aquella meravellosa joveneta de Castelfiorentino, qui vora el llac Major llegia el Dant de manera divina, amb veu emocionada i sincera. Sort d'aquell erudit veritable, poeta veritable qui feia de la més rigorosa erudició substància de poesia. Sort del jove filòsof qui tant justes coses noves, penetrants, sabia dir-ne i escriure-n. Aquests importaven, es clar. Però, quina pena de pensar en tants qui no importaven!

Homenatges oficials

No esperem, no esperem que dilati gens la comprensió de la obra dantesca l'actuació de mantes comissions oficials qui es municien de programes i discursos per a nombrosos actes d'homenatge. Ni bastarà a tranquil·litzar-nos tan sols el veure en la comissió nostra dantòfils tan decidits com don Manuel Ribé, el mestre Lamothe de Grignon, el meu excel·lent amic don Joan Ruiz Porta. I jo em jugo el que vulgueu que de la reunió més nombrosa i enlluernant de condecorats uniformes, res no en guanyarà la santa memòria del poeta, ni que l'aplegament oficial s'efectuï per a escoltar la lectura de manuscrits, la producció dels quals s'haurà suscitat, llançant amb l'esqué d'una recompensa metàl·lica temes d'una absurditat grotesca, així aquell qui diu *La Divina Comèdia como fuerza propulsiva en el camino ascendente de la Humanidad*. Inevitablement, veieu la espiritualitat del Dant associada al vapor qui surt d'una caldera, i en imatge simbòlica se'us representa la concepció del progrés i de la poesia que és de reglament en esferes político-democràtico-progresives. Imagineu una estampeta: adalt, al cel creuat de fils elèctrics, el magre perfil gloriós envoltat pel fum qui surt d'una fàbrica i abaix xeme-neies, carrils, camions; al lluny, barcos; en quadrant el tot, rodes, eines de manobre. Vetaquí el progrés i les forces propulsores, i la Humanitat amb majúscula.

Progrés, Civilització, Humanitat, etc.

Esgarrifa de pensar com precisament a causa d'aquestes pseudoidees de civilització i progrés i camins ascendent i humanitarisme cursis, i materialisme econòmic, augmenta i augmentarà per molt de temps encara la nombrositat de la gent incapacitada per a comprendre i amar una obra d'esperit, així sobirana. Imagineu la suma enorme d'educació, de reforma espiritual que és precis oposar a les concepcions de la gent econòmica-pràctica.

I pensar que hi havia candorosos suara, durant la Gran Guerra, qui proclamaven la fallida del Progrés, de la Civilització i per tant la inutilitat d'universitats i biblioteques. Com si la civilització i el progrés haguessin estat un moment coses reals i efectives i com si la Guerra Gran no hagués sigut precisament la prova de que eren precises per a la reforma veritable, la única que importa, la de l'esperit, moltes més universitats, moltes més biblioteques; i no ja sols, com molts creuen, per tal d'educar aquella abstracció que ells en diuen *poble*, sino justament per a educar la gent qui dirigeix i comana. Es tràgic l'espectacle d'ineducació espiritual que han donat, que estan donant personalitats nombroses en qui les nacions dipositaren la confiança llur; ja es veuran més paleses algun dia les mostres d'espiritual barbàrie, l'arcabotèria que han fet amb les idees més sagrades, les faltes enormes contra l'Esperit i la Raó i la Intel·ligència. Que no basta el saber empíric, no basta la tècnica, no basta l'hàbil astúcia diplomàtica per a netejar els esperits de la original barbàrie. Es precisa una gran Reforma espiritual. Tal volta una gran Revolució espiritual. Reforma i Revolució que res tenen que veure ni amb l'acreditat progrés (màquines! màquines! màquines!) ni el ridícul humanitarisme de molts, ni el groller especialisme qui va invadint les institucions docents arreu del món. Tot això no és progrés; aquestes concepcions són, qui sab? una veritable interrupció del progrés, una veritable malaltia d'atur.

Els únics símptomes de progrés que ha revelat la Gran Guerra no han estat (així creuen innumbrables ments grolleres tècniques i especialistes,) les dites meravelles de l'armament de terra i mar i aire, sino els nombrosíssims exemples d'un estat de sensibilitat en els més, en molts altres de consciència, d'intel·ligència, que ha tingut per principal manifestació una caiguda de nivell, en comparació amb altres guerres, en el goig de la crueltat. L'esperit bèl·lic que molta genteta científica creu inherent a l'home, milers de

combatents no l'han sentit; han combatut pel Deure, però no han pogut retenir els mots de recansa, o de tristesa, de comprensió envers l'*enemic* i de simpatia. Un símptoma d'aquest nou estat significatiu d'esperit han sigut també les nombroses ànimes qui s'han llansat al si de la Religió ja en els anys precedents a la Gran Guerra i més decididament durant la catàstrofe. A riscos de fer riure els *progressius* afirmem veure aquí les úniques veritables manifestacions del progrés, del progrés espiritual, l'únic que importa. Harmonitzem ara la convicció nostra amb l'esperit d'aquest assaig i diem que l'únic progrés revelat per la gran guerra ha consistit a mostrar-nos ànimes nombroses capaces d'arribar a comprendre i amar una obra d'integral espiritualitat com és la *Divina Comèdia*. Per damunt (en la jerarquia política), a l'entorn d'aquestes ànimes nombroses, omplint suara campaments, omplint ara totes les vies del món, pululen ànimes sense nombre, víctimes de totes les *progressives* ignoràncies de la falça ciència, de la falça política, de la falça instrucció, de la falça educació. Dirieu que el maquinisme triomfant, quan no ha pogut trossejar i mutilar els cossos, en la pau i en la guerra, ha trossejat, ha mutilat les ànimes i totes van pel món amb una o altra mutilació. Espectacle més esglaiador per a qui sab veure'l que el del més horrible camp de batalla. Heus aquí milers de gents que viuen, parlen, s'agiten, opinen, opinen, opinen; voten, voten, voten; governen, ensenyen; fan art o literatura, i tots van mutilats de l'ànima, totes són fragments, a voltes ínfims, d'ànimes.

L'ànima de l'un es tota en un braç, la de l'altre en una musculatura, la de l'altre en un estómac, la de l'altre en unes glàndules secretores. L'un és un dipòsit de fórmules algèbriques o químiques; l'altre una fórmula política; l'altre quatre combinacions de colors i de ratlles, l'altre un odi, l'altre una ombra de vanitat. Quiscun veu el món i el voldria ordenar a mesura de la seva mutilació. Però creix esperançadorament el nombre dels bons, dels capaços de comprendre integralment i amar la *Divina Comèdia*.

Dificultat, obscuritat?

Es tan difícil, com sol dir-se trivialment, la lectura, la comprensió, de la *Comèdia*? Aquesta llegenda de la dificultat, quantes mentals pereses hi han cercat disculpa! «Es una pena—diuen altres,—no tenim temps; les quotidianes ocupacions, la lluita per la vida; no ens permeten dedicar-nos a aqueixes coses», i dediquen una, dues hores diàries a llegir

periòdics horriblement escrits, plens d'actualitats fastigoses.

Malaurats d'ells. I felís del qui trobi (qui no pot trobar?) uns moments diaris per a la bella ocupació i assoleixi fer substància pròpia: una obra així i la senti circular en sa carn, en sos nervis, en ses articulacions. Per mísera i vulgar i dolorosa que pugui devenir exteriorment la vida seva, mai per mai podia mancar d'elevació; versos li seran espases contra fatalitats, adverses, estrofes armonioses confortament; cants, espirituals refugis.

Dificultat, obscuritat; són molts els ja convençuts avui que la *Commedia* no és difícil ni és obscura; tal volta la obscuritat és atribució només de les ignoràncies, interesada invenció de les falses sabieses, de pseudoerudits qui volen justificar les seves migrades labors.

Sí, sí; el Dant parlava també del sentit ocult del seu poema. Ho feia sincerament sens dubte; és indubtable però que el Dant conèxia el seu temps; tal volta la seva religiositat profunda s'esporguava del goig d'haver fet pura labor d'artista i poeta. (Rabelais volia excusar, parlant del «moll substantífic» de les històries seves la lliure expressió de la seva alegria.)

Cert que hi ha entre les atribucions d'obscuritat a la *Commedia* molta opinió qui val. Cal però explicar-se-la. Així la de Goethe. Ell aconsellava Eckermann de no llegir-la, i en declarar-la incompreensible assenyalava potser l'únic ver motiu (que l'habitud pot absolutament vèncer) d'obscuritat: la manera de versificar difícil que el Dant s'imposava. Altrament la incompreensió, altrament la ralleria de Goethe envers el Dant, poden explicar-se. Goethe no era incapaç de comprendre Beethoven, com alguns superficials creuen, ni el Dant. Per ell, tant l'un com l'altre eren Natures planadores damunt dels infinits putxinellis humans. Però els tenia una mica de por. No sols les seves obligacions polítiques d'home de l'*Erklärung*, sinó el seu règim higiènic que tenia molt d'espiritual, emprò de corporal moltíssim, li prohibien penetrar dins l'atmosfera creadora de genis com aquells. Goethe era un bon coneixedor de les seves forces i, sobretot, això no ho veuen molts, de les seves febleses.

I aquí podríem enumerar tota una altra categoria de gent qui no vol, no ha volgut, comprendre el Dant.

Què serà precis per a comprendre la *Commedia* i amar-la dignament?

En primer lloc prescindir de les traduccions, es clar: saber l'italià no és però cosa tant fàcil com molts es pensen. Anar directament al Dant, passant per damunt de molta gent

comentarista. (Apenes abans del de Sanctis, ni després, s'han dit sobre la *Commedia* gaires coses assenyades.) Confiar doncs en la virtual sol·licitació i encoratjament a fer-se entendre que exerceix una obra magna així envers el qui amb pur amor s'hi acosta. Posseir una edició amb la més petita quantitat de notes possible, i àdhuc ser gosat a pendre-la sense notes de cap mena (que us importa saber que va fer fora de la vida poètica tal personatge? que us importa el significat fora de la poesia que dóna a tal mot tal diccionari? Després, per altres coses ja tenim les enciclopèdies.)

Eviteu en absolut les edicions il·lustrades per eminents que els il·lustradors siguin: la força plàstica del Dant sofreix sempre de la presència d'il·lustracions qui amb línies, colors i ombres no poden mai atènyer la plasticitat profundament significativa que ell assoleix amb un adjectiu, amb una familiar comparació. No cal dir com és precis allunyar amb sanitosa horror les il·lustracions il·lusionistes de Gustau Doré que tants clàssics profanava. (Quin home de gust li perdonaria les interpretacions monstruoses del *Ariosto*, de Rabelais?) El Dant és un clàssic pur, i res té que veure amb aquells efectes de romàntica escenografia.

Ara caldrà, és natural, posseir aquella preparació humanística que cap home prenent de culte pot deixar d'haver adquirit: cal saber de religió, de filosofia i de dogma catòlics allò que tants homes cultes qui prenen de catòlics no s'avergonyeixen d'ignorar. I cal una sensibilitat, una imaginació finament exercitades, un esperit ben educat capaç de refer vivament en ell la creació del poeta.

Si algú pensa que això és demanar massa a un home d'educació corrent i sols excepcionalment possible, pregunteu-li si no sent vergonya de que sigui així. Ah! pobre Catalunya si els homes preparats així, per damunt de totes les especialitats, no hi són exercit. Cal no obstant per arribar-hi, superar moltes rapataneries, moltes ignoràncies, molts individualismes almogavarescos, moltes buides vanitats; moltes sobretot, moltes estretors de pit, moltes paupertats avaras.

En aquelles condicions i sols en aquelles, podrà comprendre's integralment l'esperit del Poema. Llegint-lo i rellegint-lo, habituant-se al corbejar del pensament poètic al través de les terzines meravelloses amb entusiasme creixent qui no deixarà de produir-se, no trigarà, no podrà trigar la *Commedia* a mostrar-se a l'esperit tota esplendent i clara, tota ella substància de poesia, enteneu bé sense parts mortes, ni antipoètiques, ni apoètiques, com suposen i diuen esperits insuficients, sinó una de les cristal·litzacions poètiques més

pures, transparents i acabades. No enlletgida de qüestions, d'interessos espirituals d'altre temps, sinó palpitant tota ella d'amors, dolors, inquietuds de sempre i d'ara. En la integritat espiritual la qual no es produeix cap solució de continuïtat, cap escissió (com més tard el Renaixement volia, amb el pretés, impossible salt, per damunt tants espirituals esdeveniments, a l'antiguitat pagana). Creació doncs la més grega i la més llatina; la més cristiana, la més antiga i la més moderna i, en un sentit molt clar i molt profund, amics, per a la nostra raça i la nostra llengua, la més catalana.

I d'aquest joiell, qui ell tot sol prou bastaria a redimir la humanitat de les seves lletgeses, la part més pura, la més transparent, la més humana, la més bella, la més integralment poètica, substància pura de poesia el *Paradiso*.

En assaigs qui seguiran, voldriem extreure per a les joves generacions nostres, alguna lliçó poètica, alguna lliçó espiritual, guspies d'aquell diamant pur i resplendent d'alta Caritat i amor Divina.

J. FARRAN I MAYORAL

Diada de l'Anunciació de 1921.

Poesia catalana

O MORT QUE T'INSINUES!...

Oh mort que t'insinues
tan enginyosament
que, en descobrir tes conques nues
i aquella mà raptora del nostre pensament,
ja ni volença trobo per confegir l'esment.

Si la tenebra afues,
ennavegant-me en el desori,
com l'esparracaria, las de mi?
Si te l'emmenes, perquè jo no mori,
quan ella ja em cuidava entenebrî,
i es fon, a poc a poc, la teva mà,
arrossegant-la, pel collâ,
de tort;
en descloure a la llum la sumorta palpebra,
enllà, esvaint la tenebra,
ton «a reveure» sona, segur, com una crida,
i et faig acatament, oh mort,
fent esperar la vida.

Abans que la muller sol·lícita m'agenci
posant en joc la vívida aptesa dels seus dits,
la meva gent, esfereïts,
l'orella paren al silenci
que es fa darrera teu, madû,
com si la cambra s'exhaurís de tu.

De la visita que no em feres,
com l'alzina d'un freu restaria llampat?
No vull que més pregueres
t'ofenguin ploraneres,
però, de ton veïnatge,
em sento com si Déu m'hagués petjat,
car tu li fas de patge
portant, a tall de glavi, la doble eternitat.

L'enyorament angèlic d'ara endavant tindré
d'aquell vident que un dia gustava el cel tercê?
Si un agulló l'agullonava,
d'ara endavant, o mort!, caldrà
mesura en el vegetâ,
purificant l'ànima esclava.

GUERAU DE LIOST

EL NOU MITE DE NAUSICA

Hi havia un temps que, si per cas
(fos al convit o en estret pas)
el nostre palp sentia un braç
sota el tel minso d'una brusa,
restàvem balbs de devoció,
encantats, com d'un màgic do,
de la carn que tan prest s'abrusa.

Dona del temps que s'esvai,
mite sagrat del goig intacte!
Místiques noces sense pacte!
Carn divina en el presentí.

Era només la passió
que amara d'una verge ardô
el jovencell qui n'és pastura?
O bé que, tanmateix, la ment
aleshores era més pura?...

Ara és la tardor. L'home eixut,
amb llavi fred i esguard agut
veu les arts de ço que fatilla,
i dompta el corser que renilla,
rient de la fe que ha perdut.

Però la terra va girant:
muden clarors, revé l'encant,
i, el mateix que Ulisses en l'illa,
del naufragi cercant recés,
l'home alça els braços un cop més:
—Oh, Nausica, sabràs on és
aquell món de la juvenesa?
Qui un bon navili retrobés
que em tornés a la llar encesa
on el goig intacte hi fos viu!—

Ella, escoltant, somriu, somriu;
i l'home hi troba renadiu
el poncellar de juvenesa.
I torna:—Noia, tant se val;
el meu daler fina al brancal

del teu front. El mar i la platja
són plens de tu, d'ara endavant.—
I ella parla. Mots com un cant
que són un terme i un guiatge!

Ell, en ses mans reposa el front.
I quan surt de l'illa, envers on
un vent d'endalt empeny la vela,
el nou mite en tot es revela:
Nausica el guaita en altres ulls,
en el sol hi ha llum dels seus rulls,
i l'olor salobre li apar
l'alè de l'illa, en quin dolç caire
s'escapolí del torb avar.
Segona mare li és la mar,
qui, en el séu furient desgaire,
el llança en terra on li sortí
Nausica i el treié a camí
del món on l'amor verge hi brilla,

Ara en cada platja hi reveu,
als fronts, l'auriol que fatilla,
i un gran jardí sobreix per tot.
Adhuc en els bassals de llot
sols hi veu el cel que s'hi espilla.

I ha dit als mariners fidels:
—Homes, no vull saber més cels
que anar per mar tota la vida,
i, de passada, arran d'un port,
veure l'or o el banús retort
en el floc gentil d'una trena,
i uns ulls de verge fugitiu.
Tot és escriu d'aquells emprius
on Nausica somriu i alena.—

I, d'aquelles hores enllà,
la memòria de qui el guià
és com núvia que mai no el deixa.
Car la vida és tostemps la mateixa,
i només cal saber esperâ.

JOSEP LLEONART

Poesia francesa

En alguna altra ocasió ha publicat LA REVISTA poemes de Charles Vildrac. Ens plau avui, novament, amb motiu de l'aparició dels *Chants du désespéré*, aportar a les nostres planes l'obra del poeta sobri i humà que és Ch. V. Heu's aquí, en traducció catalana, el seu *Chant du fantassin* que fa part de l'esmentat volum de poemes:

Jo voldria ésser un vell
que vaig veure en un camí;
assegut per terra, al sol,
esparracava rocs blancs
entre ses cames obertes.

Només se li demanava
el seu treball solitari.
Quan mitjorn cremava els blats,
ell menjava son pa a l'ombra.

* * *

Jo conec en un torrent
obstruït per el fullatge,
una pedrera ignorada
on no hi porta cap sender.

La claror hi és furtiva
i també la dolça pluja;
i un sol ocell devegades
interrogava el silenci.

Es una ferida antiga,
estreta, corbada i fonda,
oblidada àdhuc del cel;

sots l'esbarzer i el viburne
voldria viur'-hi arrupit.

* * *

Jo voldria ésser l'orb
sota el porxo de l'església.

Dins sa nit sonora canta!
Acull tot enter el temps
que circula en ell, com un
aire pur sota les voltes.

Car és la felicitat deixalla
treta fora del fosc riu
qui ja no pot rossegar-la
dins son odi i dins son fang.

* * *

Jo voldria haver estat
el primer soldat tombat
el primer dia de guerra.

CHARLES VILDRAC

(T. Garcés, trad.)

ELS LLIBRES

L'ALTA LLIBERTAT, poesies de Clementina Arderiu. Editorial catalana.

En el moment actual de la poesia catalana—iniciat un moment de pausa en l'aparició de nous poetes—van definint-se enterament les diferents personalitats. Na Clementina Arderiu publica aquest llibre que és la seva consagració com a un dels nostres primers poetes.

L'alta llibertat és un llibre de poesies que per si sol serveix per a teixir una fama. A qui no conegués res més de la producció poètica de Na Clementina Arderiu li'n seria a bastament el present llibre per a judicar-la—i, si no, quants i quants poetes han deixat un nom il·lustre en la història de les lletres per un sol llibre que moltes voltes no té ni l'emotivitat, ni la justesa, ni la gràcia del *Alta llibertat*?

L'encís major d'aquest llibre de poesia, és l'equilibri que s'hi observa. Totes les poesies són d'una perfecció igual; no hi trobem aquells alts i

baixos tan freqüents—per desgràcia—en altres poetes catalans, com si la falta de ponderació fos una virtut també mediterrània. Així és que quasi no pot lloar-se una poesia més que una altra. Qualsevulla ens suggeriria un enfilall de consideracions—virtut precisa de tota poesia plena.—Des de la clara ingenuïtat de *Passa vent*, *Un pi*, *Anacreòntica* i les *Cançons*—cadascuna més gentil i més alada,—passant per la solemne gravetat de *La imatge clara*, *Teresa de Jesús* i les *Elegies* fins a la gràcil lleugeresa de les darreres poesies *Els ulls*, *El Pendís*, *Gelosia*—indubtablement una de les millors del llibre—i *Balada*. Tanquen el llibre unes delicioses interpretacions de Rabindranath Tagore.

Unicament voldriem aquí parlar de la influència que pugui tenir en la poesia catalana Na Clementina Arderiu. Nosaltres creiem que malauradament cap. I és clara la raó. Falten a Catalunya esperits educats per a trobar, l'encant d'una lírica senzilla i amable, que no tinguí res de casolà: tingui

molt menys de cerebral. Potser si apuntem un nom amb una certa indecisió, l'únic poeta d'aquesta tònica fóra Marià Manent. I mentre no vingui entre nosaltres un poeta que a l'elegància de paraula i a l'harmonia del ritme uneixi una forta vibració emotiva, una sensibilitat refinada, una justesa de temperament i la rara virtut de diferenciar-se en cada moment, Na Clementina Arderiu continuarà essent un exemple isolat en un dels llocs més alts de la nostra lírica.

FLOR DE L'AMOR. MAGNOLIA PERFUMADA. Poesies de Mercè Vila i Reventós.—Altès, impressor.

En llegir aquest llibre hem copsat tot seguit la sensibilitat de l'esperit de son autor. L'ànima femenina de Mercè Vila és transparenta, clara i nítida en les poesies que formen el present volum. Totes elles greus i senzilles—una lírica sense complicacions, la de la Mercè Vila—; tal volta

d'ací d'allà es noti una manca de precisió. I la seva lectura vos deixa com un regust subtil, de cosa tot just tastada. De les tres classes de poesies que formen aquest llibre, les primeres, *Natura, Arbres*, són sens dubte les que més ens han complagut. Mercè Vila sent i canta la naturalesa, però d'una manera íntima, amb un afecte intens i a través de la seva pròpia vida. Això mateix veiem en els poemes *Amor*, on darrera cada paraula i cada sentiment d'amor batega una guspira de natura o reveu un paisatge. *Pietat* conté un conjunt de poesies místiques d'un caient ben personal. La mística de Na Mercè Vila no té res de verdagueriana.—I encara que sigui de passada no volem deixar de lamentar-nos dels molts pessims imitadors del gran poeta català que havem de sofrir en cada viola i en cada Jocs florals.— Aquí, com en tota la resta del llibre, no deixa el seu aire suau i la seva placidesa trencada a voltes per un crit d'angoixa.

En conjunt, el llibre de Na Mercè Vila és d'una feminitat exquisida. I això ens ha de satisfer. Que cadascú escrigui segons com és, i així no ens trobarem amb dones que, volent falsejar la seva manera d'ésser, falsegen la literatura.

D'entre les moltes poesies que podríem citar, esmentarem la *A Joaquim Folguera: Memento*, d'una clàssica gravetat. Ens ha plagut molt, entre d'altres de *Natura, Campaneta blavosa* i trobem deliciosa la poesia amb que

es clou el llibre: *Sense noses de ningú*, la més forta indubtablement de totes les que formen aquest gentil recull de poemes.

CORTAL MARI. *Novel·la pel Marquès de Camps*. Editorial Catalana.

No sabem per quina raó existeixen a Catalunya tants poetes i en canvi són tan escassos els prosistes de vàlua, i encara d'aquets són la menor part els que es dediquen de ple al cultiu de la novel·la. Fa alguns anys semblava que anava a operar-se certa reacció en el sentit de treure la novel·la catalana de l'estat en què es trobava —morts uns i quasi sense produir la resta de molts i notables novel·listes— i s'assenyalava un estol de joves que tenien facultats i condicions. Mes, malauradament, d'aquelles esperances poca cosa n'ha restat. Entre la mort, que va arrabassar-nos un dels que pressentíem que seria dels millors novel·listes catalans; el periodisme, que ocupava l'atenció dels altres, i un sens fi de circumstàncies més, poca cosa s'havia aconseguit en aquest sentit, i avui, en trobar-nos davant de la primera novel·la d'un escriptor, ens adonem que no és de cap jove que es llança per primera vegada, sinó d'un literat prou conegut, i, ço que és més interessant, d'un home d'acció, d'un polític. La personalitat del marquès de Camps ens recorda aquelles figures del Renaixement; aquells prínceps i nobles que no descuidaven els interessos

de llurs pobles per la literatura ni oblidaven la literatura en ocupar-se en les tasques de govern. I, si fins avui, en els llibres que li coneixíem, quasi tots referents a caceres, podíem dir que era un vertader literat pel seu gust depurat i el seu estil elegant, avui, davant de *Cortal Mari*, no podem menys que consignar que el Marquès de Camps posseeix grans dots de novel·lista. El seu llibre és interessant, de forma acurada i, sobretot, plaent de llegir; i, si quelcom li haguéssim d'objectar com a novel·lista només podríem que prodigar-li elogis com a escriptor.

ANTON GUASCH

CAL ESMENTAR.

—La precisió verbal insubstituïble del llibre de Paul Eluard: *Les nécessités de la vie et les conséquences des rêves*, publicat dins les edicions Sans Pareil, Paris.

—Formant part de les edicions de la *Revue des jeunes*, el llibre de A. D. Sertillanges: *La vie intellectuelle son esprit, ses conditions, ses méthodes*.

—*Art et scolastique*, per Jacques Maritain, edicions de l'Art Catholique, de ple dins la restauració tradicional del pensament francès.

—*Las virgenes del Sol*, poema incaic del poeta Ataliva Herrera, prou conegut d'aquells per als quals l'iberoamericanisme no és un tema de Jocs florals o una falaguera de turisme.

LES ARTS PLÀSTIQUES

JOSEP MARIA MARQUES-PUIG

Aquest artista, després d'uns anys d'auster treball, després d'un temps de renunciament a la vanaglòria de les exhibicions poc madures, ens ha mostrat un conjunt de la seva feina, després de donar-nos un bell tast en el darrer Saló de Tardor.

La pintura actual de Marquès-Puig es pot dir que ha sortit del terreny dels intents—en el qual molts anys havia restat vivint de les deixalles de Torres Garcia i de Sunyer—i ha entrat pel camí de les grans possibilitats, amb els atributs d'una remarcable visió i expressió ben pròpies. La gestació d'aquesta nova personalitat de l'art català ha estat un procés exemplar: del deformisme fauve, més volgut que sentit, està passant a una més normal expressió de la realitat, més sincera i d'un sentit ben modern, sense necessitat de deformar.

Marquès-Puig és un classicitzant, una mica sortit del Cubisme. Distint d'André Lhote, com ell, però, ordena les coses amb un equilibri tot intel·lectual, però en el nostre pintor de l'hora barcelonina ens sembla trobar-hi més gràcia i més sensibilitat. No té l'obra de Marquès-Puig la imposant arquitectura de Lhote, i és, pertant, una mica més lleuger, sortosament en aquest cas: potser tingui alguna analogia amb part de l'obra de Seurat, més dinà-

mica dintre l'arquitecturització; però hi ha en aquestes pintures ara exposades en les Galeries Laietanes un sentit ben personal, sinceríssim: tota la vida amable, una mica sentimental, de la nostra Barcelona de l'Eixample hi és vista d'una manera pictòrica i d'una manera arquitectural, decorativa.

Adés s'ha parlat d'aquesta pintura, com d'un alexandrinisme; nosaltres, respectant l'opinió del intel·ligent crític que l'ha emesa, hem de mostrar nostra disconformitat, car alexandrinisme és, al nostre entendre, entreteniment o repetició. En el cas pictòric de Marquès-Puig no hi sabem veure res d'això, sinó, ben altrament, una retina molt pròpia i molt viva i una intel·ligència pictòrica desperta i original. S'ha parlat també de literatura i d'il·lustracions: creiem que si aquestes pintures es miren de prop, es podrà reconèixer llur pasta pictòrica, i el sentit formidable del matis que hi ha en l'ull d'aquest pintor. Les anècdotes que ha plasmat el pintor fent-ne imatges de color, no han d'absorbir la nostra mirada, puix que la qualitat d'aquestes teles és absolutament pictòrica, com ho són les imatges. Tota la gran pintura ha explicat anècdotes: no sols els bodegons i els paisatges són pintura. També és pintura, pintura excel·lent, l'Escola d'Atenes de Rafael. Per a nosaltres, pintura és Fra-

Angèlic, però és també Rembrandt no solament de suc i grassa és feta la pintura. També és pintura la il·lustració de llibre quan aquesta és intensa, i no ens sembla bé considerar aquesta mostra d'art com una art menor: no havem sabut dividir les arts en majors i menors, i, molt menys, considerar les il·lustracions intenses deslligades de la pintura.

Es un mal, doncs, que aquestes teles, al nostre entendre absolutament pictòriques, puguin un dia il·lustrar un llibre de poesies?

Creiem que això no és cap mal, com tampoc és cap mal que els pintors pintin quadros d'història, sempre que siguin pintors d'arrel.

Reconeixem en Marquès-Puig un pintor d'arrel; i creiem que per a ésser pintor no és sempre necessari serpastós i fugat com Nonell, com Daumier, com Rembrandt, sinó que essent assenyada, arquitectònica i poc cuinada la pintura de Rafael i d'Ingres, és pintura també: cal guardar-se una mica de les definicions en les coses que a l'art fan referència, sinó haurem de triar, remenar i canviar les definicions en cada cas particular. Es l'ull de l'espectador el que ha de definir si una cosa és pintura o no ho és, i no les preferències per lo sensual o per lo intel·ligent que pugui tenir el crític.

R. B.

LES REVISTES

LA POESIA CATALANA ALS ESTATS UNITS.

Un intel·ligent i finíssim escriptor americà que signa John DosPassos acaba d'escriure a la revista *The Freeman*, de New-York, un llarg article, on fa reviure el record de bells jorns, a ell gratíssims, passats a Catalunya i Mallorca, després de l'horror de la gran guerra. És un article unilateral, d'escassa documentació, en què es dona, per exemple, excessiva importància al Lull legendari, oblidant la major grandesa del Lull autèntic, però que marca, amb mots de fervorós entusiasme, la consideració que a l'estranger va assolint la nostra lírica —punt en què culmina ara el nostre nacionalisme literari— fins a ésser indicada com a exemplar i com a digna d'ésser nutrició de literatures externes. L'article de John Dos Passos, que es titula *A Catalan Poet*, porta, a tall d'epígraf, un bell fragment de l'Antologia grega: «Es arriba l' hora de la partença; les orenetes han vingut xerrotejant, i el vent dolç del ponent; les prades estan ja en flor; la mar és silent i encalmades les ones dels vents i l'oratge. Amunt les àncores, afluixeu els caps, mariner; aixequen cada peça de vela. Jo, Priapus, déu del port, us ho mano; podeu partir, home, amb qual-sevol carregament.—Leònides.»

**

«Catalunya, com Grècia, és un país de monts i cales on els pagesos i pastors de la muntanya poden sentir en la matinada la remor dels remes, i el cruixir dels cordatges, i el fort retruny de les veles inflades pel vent quan són alçades al cim de llurs màstils, a les barques dels pescadors. Barcelona, amb el seu formós port al redós dels alterosos pendents de Montjuïc, ha estat una ciutat comercial dels temps més remots ençà. A l'Edat Mitjana les flotes dels seus comerciants foren la plataforma econòmica que sostenia la pompa i heràldica dels grans reialmes dels Aragonesos. Adhuc avui podem trobar les armes dels reis d'Aragó i els comtes de Barcelona en els vells edificis, a Mallorca i Menorca i Eivissa i Sardenya i Sicília i Nàpols. I així, doncs, quan Catalunya comença a ressorgir com un nucli de consciència nacional, après prop de quatre segles de subjecció a Castella, aquests poetes parlant Català, sien poetes de les muntanyes i de la mar. Però ara el motiu potencial no és la partença de blanques naus cap a Llevant: és en les fàbriques de teixits, estàbils, sense traslació, que fan venir enquimerades poblacions en aquestes ciutats en formació, i eleven a nova arrogància aquests tossuts ciutadans que donaren als reis d'Aragó i Castella tants moments vexatius. Un d'aquests reis, així es diu, fou tan apesarat per la contrària «borsa tancada» de les Corts de Barcelona, que morí d'un atac al

cor en plena assemblea del parlament.

La creixença de la indústria durant la darrera centúria, acoblada amb el despertar de tot el Mediterrani, prengué forma política en el moviment Català envers la secessió d'Espanya, i, en literatura, en la resurrecció del pensament català i la llengua catalana. Naturalment, la primera generació no estava interessada en l'industrialisme, en el qual tota l'estructura de les seves vides fou bastida. Hagueren de sentir de primer antuvi les emocions de les muntanyes i de la mar, i cantar les heroiques històries que foren guardades en llur raça durant segles de silenci. Però per altra generació vinent tal volta, els símbols seran la trepidació de les rodes untades en els engranatges, el maneig de les palanques mecàniques, i les altes xemeneies escupint fumerades que s'enlairen en forma d'arabescos; i en serà la substància una més àcida lluita per tal que la multitud d'esclaus de les màquines assoleixin una vida més rica i més plaent. La tasca per als qui en tingueren primerament, consciència, de llur condició de catalans, fou de garantir-se llur llibertat política i la lliure expressió artística d'aquestes llurs muntanyes cobertes de boira i d'aquesta llur mar canviant.

De la primera generació fou Joan Maragall, que morí l'any 1912, després d'una vida passada quasi enterament a Barcelona escrivint per als diaris. Del que n'hem pogut esbrinar, en resulta una existència completament tranquil·la, ben maridada, esperonada per una certa quantitat d'agitació política en la causa de la independència de Catalunya; en resum, la vida d'una plàcida i reconeguda figura literària; un mestre, l'haurien anomenat els francesos.

Sis segles abans, a la ciutat de Mallorca, a les illes baleàriques, un jove noble, poeta i hàbil tocador de llaüt, estigué en camí d'atènyer l'altíssima i ben nascuda dama que havia festejada en moltes nits de lluna, quan sobtadament els seus ulls gelaren el seu tremolós amor, en descobrir ella son cos amb ambdues mans i mostrar-li les sines, una blanca i ferma, l'altra negra i rosegada per un cranc.

L'esguard de semblant beutat podrint-se, concentrà la seva passió dins ell mateix; n'hauria fet un sant, si la seva ment hagués estat d'una disposició ortodoxa. El Venerable Ramon Lull, com fou després anomenat, renuncià a l'amor, al cant i al món per escriure treballs místics en català i llatí; escrits estranys en els quals cercà l'amor de Déu i l'amor de la Terra a la faisó dels sofites de Pèrsia. Eventualment, atenyé corporal martiri argüint contra savis mahometans en una ciutat del Nord d'Àfrica.

En cert caire, sembla que l'esperit del místic torturat del segle tretze renasqué novament en el plàcid periodista de Barcelona. En els escrits de Maragall, modulats en el bell i propi llenguatge dels camperols i pescadors

de Catalunya, flameja novament l'apassionada lírica de Ramon Lull.

Heu's aquí una crua traducció d'un dels seus més coneguts poemes:

«At sunset time drinking from the spring's edge I drank down the secrets of mysterious earth.

Deep in the runnel I saw the stainless water born out of darkness for the delight of my mouth.

And it poured into my throat and with its clear spurting there filled me entirely mellowness of wisdom.

When I stood straight and looked mountains and woods and meadows seemed to me otherwise, everything altered.

Above the great sunset already shone through the glowing carmine contours of the clouds the white silver of the new moon.

It was a world in flower and the soul of it was I.

I the fragrant soul of the meadows that expands at flower-time and reapingtime.

I the peaceful soul of the herds that tinkle half hidden by the tall grass.

I the soul of the forest that sways in waves like the sea, and has as far horizons.

And also I was the soul of willowtrees that give every spring its shade.

I the sheer soul of the cliffs where the mist creeps up and scatters.

And the unquiet soul of the stream that shrieks in shinning waterfalls.

I was the blue soul of the pond that looks with strange eyes on the wanderer.

I the soul of the all moving wind and the humble soul of opening flowers.

I was the height of the high peaks... The clouds caressed me with great gestures and the wide love of misty spaces clove to me, placid.

I felt the delightfulness of spring born in my flanks, gifts of the glaciers; and in the ample quietude of horizons I felt the reposeful sleep of storms.

And when the sky opened about me and the sun laughed on my green plains people, far off, stood still all day staring at my sovereign beauty.

But I, full of the lust that makes furious the sea and mountains, lifted myself up strongly through the sky lifted the diversity of my flanks and entrails...

At sunset time drinking at the spring's edge I drank down the secrets of mysterious earth.»

El mar i la muntanya, boira, bestiar i grogues flors, barques de pesca amb veles llatines com negres ales contra el sol naixent devés Mallorca; delectació de les marines i l'esguard i l'oïda en totes les vivents percepcions que ell cantà; àdhuc, sobtadament, el verí d'altres mundanitats hi flueix, i això que és un cristià i un místic ressonant d'ecos d'antiga torturació espiritual. En les composicions més expressives de Maragall, una seqüència de poemes

anomenats «El Comte l'Arnau», hi és tot això sintetitzat; heu's aquí un tros del centre essencial del poema:

«All the voices of the earth acclaim Count Arnold because from the dark trial he has come back triumphant.

—Son of the earth, son of the earth, Count Arnold, now ask, what can not you do?

—Live, live, live for ever, I would never die; to be like a wheel revolving; to live with wine and sword.

—Wheels roll, roll, but they mark off the years.

—Then I would be a rock immobile to suns or storms.

—Rock lives without life for ever impenetrable.

—Then the ever-moving sea that opens a path for all things.

—The sea is alone. You go accompanied.

—Then be the air when it flames in the light of the deathless sun.

—But air and sun are loveless, ignorant of eternity.

—Then to be man more than man to be earth palpitant.

—You shall be wheel and rock, you shall be the mist-veiled sea you shall be the air in flame you shall be the whirling stars, you shall be man more than man for you have the will for it.

—You shall run the plains and hills all the earth that is so wide mounted on a horse of flame you shall be tireless terrible as the tramp of the storms.

Al the voices of earth will cry out whirling about you.

They will call your spirit in torment as if you were for ever damned.»

I, així, la por del viure, la mort, ix sobtadament ennuvolant la sensació del néixer, fins que al final el poeta, colpit i agenollat, escriu:

«And when the terror—haunted moment comes to close these earthly eyes of mine open for me, Lord, other greater eyes to look upon the immensity of your face.»

Però, abans que aquest moment arribi, través del mitjà d'un fresc i net llenguatge, un llenguatge que no ha perdut la seva frescor terrenal amb amaneraments i mollors a mans de generacions literàries, ¡quina visió més lluent i cristal·lina de les coses, la seva! Es com si l'aire del mateix Mediterrani, fi, brillant, s'hagués condensat en cadències. El vers és saltador i lliure, curull d'ecos i tonades. Les imatges són fluents i naturals, com les de l'Antologia Grega: un ermità, deslliurat d'un encís, arriba als seus peus com un ós redreçant-se; barques de pesca apartades de la platja s'apleguen en la mar una amb l'altra com a jovencelles camperoles ajuntant-se a una dansa; en un dia de tempesta el fueteg del vent a les veles fa saltar les barques a l'entrada del port talment com cabres: hi ha frases com «el gran somni de les muntanyes», «una llarga vista com una ona marina través el seu somni», «el meu parlar d'ella és com un vol d'ocells, que guia vostre esguard en el cel més intens», «the disquieting, inquieting sea». Un cop, és que els ulls són afinats pel desig de contemplació través les brillants i canviants formes d'un més

intens més enllà. Altre cop pren una ardent corrent de divinitat, fonent en un foc blanquíssim les diverses colors dels sentits. I altre cop, la joia cordial és més intensa per les flames que pervenen de l'infern.

La vida quotidiana, a la qual aspira Maragall, ens apar estranya i d'una altra època. Ho vaig comprovar ben fermament certa vegada parlant amb un català després de l'ascensió a una muntanya al cap extrem de l'est de Mallorca. Ens assegürem esguardant la mar, violàcia a la caiguda del sol; les veles de les barques de pesca que tornaven tenien un aire casolà, i color d'un groc pàl·lid. Darrera nosaltres, els cims, blaves pirites punxagudes. D'una finestra de la barraca de maó eixia sentor d'oli d'oliva, de tomàtecs i pebrots, i la remor apagada de batre ous. Estàvem afaigats i famolencs. Parlàrem de dones i d'amor. Després de tot, és el matrimoni el que compta, em digué, finalment; els cossos i ànimes de les dones i llur amor, són coses delicioses; però és la vida ordenada de família, i els infants el que val. La família és la cadena immortal per la qual les vides es troben lligades; i recitava aquesta quarteta, dient, amb aquell to orgullós i temorenc ensems, amb el qual els llatins parlen de l'esdeveniment de tota creació. «Del nostre més gran poeta, Joan Maragall»:

*Canta esposa, fila i canta
que el patè em faràs suau.
Quan l'esposa canta i fila
el casal s'adorm en pau.*

(Esmemat en català)

Fou difícil explicar al meu company com en els països anglo-saxons tots els nostres desitjos s'encarrilen a completar l'afirmació de l'individu; com nosaltres sentiem que, com a unitat social, la família era morta, que noves cohesions estaven en formació. «Jo desitjo ma llibertat—li vaig dir—tant com... com Byron, desitjava, llibertat de pensament i acció.» El català romangué silenciós un moment; després digué simplement: «Però jo desitjo una muller i fills i una família, meva, meva.» En aquest moment la joveneta que cuinava eixí del portal per a dir-nos que el sopar estava llest. Un mocador blau clar nuat sota la barba donava a sa cara colorada i rosada en les galtes, una forma triangular com en la Mare de Déu del Greco. Les seves sines, sota el seu xal lliu i gris, s'endevinaven sòlides com d'una Victòria, quan ella aparegué en el portal. En els seus ulls, d'un gris marí, hi havia una calma impossible d'imaginar. Seient darrera seu en una sala on la llenya cremava, mentre els seus ulls grisos esguardaven enfora, cap a la mar sense veles, jo he pensat en Penèlope i he comprès la frase del català: la família és la cadena en la qual les vides estan encadenades; i jo he comprès, també, tot el lirisme de la feminitat sentida per Maragall.

De les cabanes dels pescadors, allà baix, a la platja, eixia en espiral el fum intens i blau de les llars; del to rovell de les veles, entre les barques, arribava el barboteig de veus adormides, com la remor dels ocells en un parc de ciutat cap al tard. El dia es difongué lentament; quan la darrera barca

pescadora vingué de la mar obscura i l'alta obliqua vela es plegà sobtadament com les ales d'una au marina, davallant—amb la seva faç roigbruna i arrugada,—l'home a la proa, em semblà Odisseus retornant. No fou la continuïtat d'aquelles vides, això que vaig sentir, sinó la seva soïtud.

En aquella platja, a la vora de la mar, no hi havia temps.

Quan estàvem menjant, en la sala emblanquinada, a la llum de tres braços de llàntia d'oli d'oliva, vaig trobar de cop el meu argument esmicolat. Què cosa podia jo, que acabava d'arribar de les terres destrossades i barbàres, dir de l'art de viure a un home que m'havia ensenyat alhora sistema i revolta? Així, em viu obligat a acotar-me davant les riques cadències amb les quals Joan Maragall, català, poeta del Mediterrani, celebra la família.

Perquè, en les composicions de Maragall és el Mediterrani això que hom sent principalment; el Mediterrani i els homes que hi naveguen en negres naus de lluents i punxegudes veles. Igual que en Homer i Eurípides i Píndar i Theòcrit i en aquest divers caleidoscopi, que és la Antologia, s'hi troba sempre el ritme de les ones marines i la sentor de les barques ben aparellades dibuixant-se en platges sinuoses, així en Maragall, a part de la graciosa i ben cuidada existència literària, a part de la muller i els infants i les pomposes demostracions per la causa de la llibertat abstracta, hi ha la mar batent les rocoses faldes dels Pireneus, la mar actual, perillosa i humida.

I ara que nosaltres Americans, estem despullant la terra ací i allà, cercant llavors i ferments de literatura forastera, amb l'esperança, tal volta inútil, de cultivar la nostra terra blana amb adobs rics i diversos i mesclats, per tal que les plantes gairebé malaltisses del nostre propi conreu puguin tornar a brostar plenes de saba i ben verdes, malgrat l'acer i el ciment i les inhibicions del nostre viure, ens caldrà no oblidar aqueix recó del Mediterrani, on la llengua occitana és tan fresca i salabrosa com ho era en els temps de Pere V, on ritmes de vida intrínsecament aliats al Mediterrani es reproduïen i perduren en una poesia ricament ordenada i lúcida i salada de tast. Els poetes catalans dels darrers cinquanta anys han rebut l'heretatge del rem, el qual l'agut mariner Odisseus, en son darrer viatge, deixà a la Mar, agitadora de la terra; i el primer d'aquests poetes és Joan Maragall.»

FRANCESC PUJOLS

Amb motiu de la conferència amb que honorà la càtedra de l'Ateneu Barceloní, el nom de Francesc Pujols ha estat d'actualitat periodística aquests dies.

Nosaltres preferim d'ell l'actualitat guanyadora del temps de l'home que ha trobat una forma d'expressió original entre els creadors de la llengua catalana.

ADRIÀ GUAL

Som als temps en què no cal esperar l'èxit del públic per a enaltir l'eficàcia de les empreses espirituals.

Aquesta fou la nostra adhesió a l'homenatge en honor de l'Adrià Gual, l'home que s'incorpora rejuventit a cada nova generació catalana.

DADAISME

Referint-se a una opinió que el crític literari de la *Revue critique* (M. André Thérive) va emetre respecte dels joves poetes i de la poesia postbèlica, dient que avui hi ha dues literatures a França, una que és francesa i una altra que no ho és: «tot assaig de fer prevalder la segona és un crim d'Estat.»—M. Monfort monologueja des de *Les Marges*, així:

«El dadaisme pertany tan poc a la literatura! És del domeny del moralista més que del crític literari; i si interessa l'historiador de costums, importa ben poc a l'historiador de les Lletres.

Considerat des d'aquest punt de vista, és característic. És un producte del segle xx. Hom hi descobreix, analitzant-lo, primerament: ignorància (ignorància de l'autor i del lector), vanitat (el snobisme i l'explotació del snobisme); el sabotatge, o absència de consciència professional, de sentit pràctic (ah! aquest amar i aquest manejar la *réclame!*), etc., tot això és ben del dia... són caràcters contemporanis, i ben francès malauradament; no daten, ni tan sols de després de la guerra: són anteriors a ella.

El dadaisme, és altra cosa, en efecte, sinó els procediments de la pintura i dels marxants de quadres abans de 1914, exactament aplicats a la literatura? I qui és l'inventor abans de la lletra, abans del títol; qui el precursor, sinó un amic de pintors, un poeta que era molt modern i comprenia ben bé el seu temps: el nostre Guillem Apollinaire?

Apollinaire, havent reeixit per la pintura el cop del cubisme, havent pogut mesurar la increïble ignorància i la bestiesa miraculosa dels snobs, i al corrent de totes les trames, de tots els trucs dels marxants de quadres, havia tingut la idea de transportar els mateixos trucs en el món literari. Admirar l'ignorant i el badoc... Al fons

és sempre el procediment del saltimbanqui, el sistema de l'arrenca queixals...

Després de vint anys, la pintura viu d'aquests mitjans. Un ver plaer: l'aficionat no ha estat mai tan bèstia com avui. Però l'explotació de la seva bestiesa mai tampoc havia estat industrialitzada com avui.

«Els dados, que són de llur segle i que coneixen la força totpoderosa del reclam i la bestiesa sublim de l'aficionat (són molt joves, però no són pas uns infants) se n'aprofiten per a assajar de fer-se una petita reputació... I sí, dimontri, els que tenen talent «sortiran». Ens parlen de M. Aragon; bé, esperem... Llurs procediments, en tot cas, són terriblement antipàtics; però la culpa no és potser de l'època, que és terriblement antipàtica?...

El senyor Monfort està perdut entre els vents que li xiulen de tots costats. Incloure Apollinaire i Aragon entre els dadaistes no és pas una bona classificació. Ultra aquests dos, M. Aragon (del qual LA REVISTA ha publicat uns poemes darrerament) és un poeta d'avantguarda, purament de forma, el seu fons té una valor de sensibilitat moderna universal i relliscada vers aquesta mena de literatura que resisteix tots els temps i traspassa totes les èpoques.

«MONITOR»

Ja dins la normalitat d'aquesta revista, és remarcable l'article editorial del número tercer i la revista de la premsa que signa el nostre amic J. V. Foix.

D'ell és el paràgraf que reproduïm a continuació i que assenyala un punt de coincidència amb nosaltres en l'objecte que tracta:

«L'eficàcia del castellà o espanyol.— El senyor d'Ors, segons Luís Araquistain, no es limita al català i s'amplia en l'eficàcia i extens castellà, conegut així mateix per espanyol. Nosaltres creïem que en aquella llengua hom pot ampliar-se; però és més intens? És més eficaç? A Catalunya el senyor d'Ors és llegit, en català; és, ha estat eficaçíssim en català. Però en castellà no és, erròniament o no, tan llegit, i, sense dubte, del tot ineficaç. Escriure

en castellà a Catalunya és, avui dia, isolar-se'n. Tota idea, tota acció propagada o orientada en castellà, va de cara al fracàs. O isolar-se de Catalunya o isolar-se d'Espanya; en la qüestió lingüística no hi ha un terme mig entre nosaltres. Una versió de l'Odissea com la publicada en català per Carles Riba, és, entre els catalans d'avui, d'una eficàcia infinitament superior a tota la literatura espanyola moderna. Un simple avis electoral, posem per exemple, aparegut en 300 exemplars de «La Veu», és de més eficàcia que un avis electoral advers publicat en 80,000 exemplars de «La Vanguardia». El fet pot contrariar Castella, però honora sense dubte Catalunya.

CAL ESMENTAR

—L'esforç assenyat del nucli de catalans residents als Estats Units que han reemprès la publicació de la revista *Catalònia*, perfeta dins les finalitats que es proposa.

—L'estudi sobre els poetes simbolistes russos publicat en els darrers números del *London Mercury*.

—El manifest del partit fascista italià publicat per *Il Popolo d'Italia* i intel·ligentment comentat a casa nostra per En Rovira Virgili.

—Els èxits obtinguts al Haymarket i al St. Martin, de Londres i en la premsa anglesa, per les comèdies: *The Circle*, de M. W. S. Maugham i *A Bill of Divorcement*, de Miss Dane, de les quals ens en ocuparem també en pròximes edicions.

—El mal que fan al Teatre Català, i, principalment al públic català, certes revistes que amb el pretext de popularitzar i excitar el sentiment de pàtria donen al poble una visió ridícula dels més sagrats valors i símbols de Catalunya.

—El carnet de les lletres catalanes, cada dia més interessant, que signa P. Rouquette en el *Soleil du Midi*, de Marsella.

—La crònica justa, ben ponderada i valorada, que ha publicat el nostre amic Ravegnani en *Il Resto del Carlino*, de Bolònia, parlant de la poesia catalana del modern renaixement.

Aquest número
ha passat per
: la censura :

Obres publicades per la SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

1. <i>Alexandre Plana</i> : LES IDEES POLITIQUES D'EN VALENTÍ ALMIRALL	2'50	23. <i>E. A. Butti</i> : LLUCIFER. Versió catalana de Joan Fabré i Oliver	3'—
2. <i>Prudenci Bertrana</i> : PROSES BÀRBARES (Agotada)	3'50	24. <i>Carles Soldevila</i> : PLASENTERIES	3'—
3. <i>J. Pous i Pagès</i> : LA VIDA I LA MORT D'EN JORDI FRAGINALS	4'—	25. <i>Pompeius Gener</i> : LA DONA MEDITERRANIA aplec de llegendes històriques. Volum I ..	4'—
4. <i>Manuel de Montoliu</i> : ESTUDIS DE LITERATURA CATALANA. Pròleg de Miquel S. Oliver	3'50	26. <i>Pompeius Gener</i> : LA DONA MEDITERRANIA, aplec de llegendes històriques. Volum II ..	4'—
5. <i>Ramón Turró</i> : ORIGENS DEL CONEIXEMENT. Volum I	3'—	27. <i>Raimond Casellas</i> : ETAPES ESTÈTIQUES. Pròleg d'Eugeni d'Ors. Volum I	4'50
6. <i>Ramón Turró</i> : ORIGENS DEL CONEIXEMENT. Volum II	3'—	28. <i>Raimond Casellas</i> : ETAPES ESTÈTIQUES. Epíleg de XENIUS. Volum II	4'50
7. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTORIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Pròleg de P. Corominas. Primera sèrie	3'50	29. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum II	3'50
8. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTORIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Segona sèrie	3'50	30. <i>Carles Riba</i> : HISTORIES EXTRAORDINARIES D'EDGAR A. POE. Sèrie II	4'—
9. <i>Apeles Mestres</i> : LLIBRE D'OR. Cent cançons populars de diferents països	4'—	31. <i>A. Rovira i Virgili</i> : LES VALORS IDEALS DE LA GUERRA	4'—
10. <i>F. Pi i Margall</i> : LA QÜESTIÓ DE CATALUNYA. (Escrits i discursos). Pròleg de Rovira i Virgili, amb una biografia de Pi i Margall ..	2'50	32. <i>Lluís Via</i> : CULLITA. Poesies	3'50
11. <i>Cebrià Montoliu</i> : WALT WHITMAN. L'home i sa tasca	3'50	33. <i>Miquel S. Oliver</i> : CATALUNYA EN TEMPS DE LA REVOLUCIÓ FRANCESA. Primera sèrie	4'50
12. <i>Ignasi Ribera i Rovira</i> : CONTISTES PORTUGUESOS. Traducció catalana	3'50	34. <i>Plàcid Vidal</i> : INFINIT. Volum I	3'50
13. <i>Alexandre Plana</i> : ANTOLOGIA DE POETES CATALANS MODERNS	4'—	35. <i>Plàcid Vidal</i> : INFINIT. Volum II	3'50
14. <i>A. Rovira i Virgili</i> : LA NACIONALITZACIÓ DE CATALUNYA	2'—	36. <i>Ferran Agulló i Vidal</i> : MARINES	4'—
15. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTÒRIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Tercera i última sèrie	3'50	37. <i>Joan Pons i Massaveu</i> : COM ANAVEM DIENT... ..	4'—
16. <i>Alfons Maseras</i> : CONTISTES Francesos. Trad. catalana	3'50	38. <i>A. Rovira i Virgili</i> : NACIONALISME I FEDERALSISME	4'—
17. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum I	2'50	39. <i>Ferran Agulló i Vidal</i> : DE TOTS TEMPS. Poesies	4'—
18. <i>J. M. Lòpez-Picó</i> : POESIES	3'50	40. <i>Alfons Maseras</i> : CONTES A L'ATZAR	4'—
19. <i>Carles Riba</i> : HISTORIES EXTRAORDINARIES D'EDGAR A. POE. Sèrie I	3'50	41. <i>Joaquim Riera i Bertran</i> : FAULES VELLES... ..	4'—
20. <i>A. Rovira i Virgili</i> : DEBATS SOBRE EL CATALANISME	3'—	42. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum III	4'—
21. <i>Prudenci Bertrana</i> : LA LLOCA DE LA VIUDA i altres narracions	3'50	43. <i>Manuel Marinello</i> : CONTES DE REIS I DE PRINCES	4'—
22. <i>Alexandre Plana</i> : SOL EN EL LLINDAR. Poesies	3'50	44. <i>J. M. Lòpez-Picó</i> : POESIES (1915-1919)	4'—
		45. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum IV	4'—
		46. <i>Alfons Maseras</i> : INTERPRETACIONS I MOTIUS. ..	4'—
		47. <i>Pau Griera i Cruz</i> : DESFERRES. Novel·les ..	4'—
		48. <i>Francesc Puig i Alfonso</i> : CURIOSITATS BARCELONINES. Volum I	4'—
		49. <i>Francesc Puig i Alfonso</i> : CURIOSITATS BARCELONINES. Volum II	4'—
		50. <i>L. Nicolau d'Oliver</i> : COMENTARIS. (1915-1917) ..	4'—
		51. <i>Josep Massó Ventós</i> : TOTES LES CORDES	4'—

:: ADMINISTRACIÓ: Llibreria Puig i Alfonso, Plassa Nova. — VENDA: A totes les Llibreries ::

Taller de Joieria

DE

JAUME MERCADÉ

CLARÍS, 26, 2.^{ON}

Telèfon 1373 A

J. HORTA

IMPRESSOR

Girona, 11

BARCELONA

Llibreria Nacional Catalana

Galeries Laietanès

Corts, 613

**LLIBRERIA GENERAL
DELS
SALVAT-PAPASSEIT**

BARCELONA

CLEMENTINA ARDERIU

L'ALTA LLIBERTAT

TRINITAT CATASÚS

VENDIMIARI

J. SALVAT-PAPASSEIT

L'IRRADIADOR DEL PORT, I LES GAVINES